

Lungul drum al zilei către noapte și implicarea silviculturilor în protecția naturii

M. Drăgoi

Drăgoi M., 2018. Long Day's Journey into Night and foresters involvement in nature conservation. Bucov. For. 18(2): 115-118.

Abstract. Long Day's Journey into Night, the famous Engen O'Neill's has inspired this editorial focused on the long history of nature conservation in Romania, initiated by the late of XIX century thanks to a famous forester of that time. The main steps of legislating the nature conservation in the last century are briefly described in two paragraphs while the rest of the paper deals with the recent and awkward developments of the legal framework on Natura 2000 and protected areas. We also tried to explain why the central authorities have failed to communicate with the society in general and with local forest owners in particular, lacking a coherent approach of forest management plans, on the one hand, and the Natura 2000 management plans, on the other hand. We also highlight that too many ministers hamper the horizontal communication and coordination between different departments of the Ministry of Environment and the Ministry of Forest and Waters.

Keywords Natura 2000, nature conservation, foresters, legislation

Author. Marian Drăgoi (dragoi@usv.ro) - Ștefan cel Mare University of Suceava, Faculty of Forestry, 13 Universității, 720229 Suceava, Romania.

Manuscript received November 18, 2018; revised December 5, 2018; accepted December 15, 2018; online first December 30, 2018.

Celebra piesă scrisă de Eugene O'Neill este drama unei familii măcinată de fantomele trecutului, de vicii chinuitoare, de indiferență și de incapacitatea de a ierta și de a se ierta. Juxtapunerea acestui titlu cu implicarea silviculturilor în ceea ce le-a fost mai drag acestora în perioada interbelică poate părea o idee nu prea fericită; încă o piatră aruncată doar pentru a fi în ton cu lumea - vor spune unii, cu toate că nu asta se dorește.

Prin acest editorial vrem să rezumăm virtuțile și păcatele modului în care silvicultorii au prefigurat protecția și conservarea naturii în România. Ca și în piesa lui O'Neill, nu sunt

singurii vinovați și nici nu sunt singurii ce au dat dovadă, la un moment dat, de indiferență, lașitate și ipocrizie. Conservarea naturii este, în sine, o dramă - în toate sensurile acestui termen - al cărei regizor și a cărei distribuție se schimbă continuu și care lasă pe cineva neîndreptățit: fie ceea ce numim generic capital natural, insuficient protejat, fie comunitățile locale, insuficient dezvoltate.

Încercarea de a rezuma bunele și relele, făcute sau nefăcute, în numele protecției naturii în ultimul veac, în special de către silvicultori, este un palimpsest al unui mai vechi tablou de familie, în care a apărut un personaj

nou: Agenția Națională pentru Arii Naturale Protejate. Dacă o fi vreun copil nelegitim, dintr-o aventură sau dovada vie a reîntoarcerii la prima iubire, încă nu știm; pentru moment dorim doar să-i facem loc în tablou. Cert este că aveam nevoie de ceva nou din punct de vedere instituțional, deoarece monitorizarea aplicării planurilor de management ale siturilor Natura 2000 este o întreprindere mult mai complexă decât ne așteptam cu zece ani în urmă.

Da, înainte de toate, o scurtă încadrare istorică. Prima pledoarie pentru protecția naturii a fost publicată în Revista pădurilor, în anul 1881, de către eminentul silvicultor Petre Antonescu Remuși. În anul 1896 Grigore Antipa propune reglementarea pescuitului. După reforma agrară din 1922 și valul de defrișări mai mult sau mai puțin legale, tot reprezentanții corpului silvic au pledat pentru schimbarea statutului de rezervații provizorii în cel de monumente ale naturii pentru o serie de păduri, între care și Codrul Secular Slătioara și Pădurea Letea-Caraorman, prin Legea pentru Protecția Monumentelor Naturii din 1930. În anul următor s-a înființat Comisia Monumentelor Naturii, iar în 1935 a fost recunoscut legal primul parc național din România, Actualmente Parcul Național Munții Retezat.

Prima listă oficială a rezervațiilor din țara noastră s-a finalizat în 1943, când s-a publicat primul inventar al ariilor protejate. În anul 1955, prin sistemul zonării funcționale a pădurilor, adoptat prin hotărâre de guvern, mulțumită unei alte somități științifice, dr. Ion Popescu-Zeletin, s-a deschis posibilitatea ca noi arii protejate să poată fi create prin amenajamentele silvice.

După 1973, anul în care s-a adoptat legea protecției mediului, personalitatea ce a argumentat cel mai coerent crearea de rezervații forestiere și științifice fost - de departe - domnul dr. Zeno Oarcea, poate singurul inginer amenajist care a înțeles pe deplin subtilitățile și riscurile supraevaluării unor păduri cu grad de naturalitate discutabil.

Filozofia conservării prin management activ, adică modul de conviețuire al omului cu spe-

ciile protejate în habitate protejate (dacă este cazul) nu este deloc nouă pentru silvicultori. Cu toate acestea, în loc să fie prezentată ca atare, rețeaua Natura 2000 a fost transformată într-o sperietoare, ce urma să prindă chip abia după ce planurile de management ale zonelor protejate vor fi fost aprobate de Ministerul Mediului, devenind astfel operaționale. Ațfel s-ar rezuma modul în care autoritatea de mediu a comunicat intențiile rețelei de zone protejate Natura 2000, gândită ca rețea continentală de nuclee de conservare și coridoare ecologice, care să faciliteze migrarea speciilor în eventualitatea unor schimbări climatice majore.

Includerea parcurilor naționale și naturale în situri Natura 2000 a fost o măsură benefică din punct de vedere economic (în sensul că suprafața retrasă din producție nu a crescut prea mult), dar a creat și mai multă confuzie, lăsând să se înțeleagă că între cele două tipuri de conservare - pasivă, prin arii strict protejate, respectiv activă, prin măsuri cu impact ecologic redus - nu ar fi nicio mare diferență. De dragul confuziei, la elaborarea planurilor de management ale siturilor Natura 2000 unii au considerat oportună schimbarea zonării interne a parcurilor naturale și naționale deja create, în sensul alinierii acestora la ultimele recomandări IUCN, recomandări valabile însă pentru ariile protejate ce urmează a fi create, în viitor.

Aproape toate parcurile naționale și naturale au fost administrate de Regia Națională a Pădurilor RNP-Romsilva, excepție făcând Parcul Național Ceahlău, aflat în administrația Consiliului Județean Neamț. Unii spun că managementul aplicat de RNP a fost catastrofal, mai ales în zona tampon, în timp ce alții văd jumătatea plină a paharului: chiar dacă administrarea de către RNP a lăsat foarte mult de dorit în multe situații, aceasta a fost totuși o umbrelă mai sigură decât oricare alta.

Ceea ce a lipsit silvicultorilor implicați în protecția naturii a fost ceea ce s-ar numi „smerenia neștiinței”, mai ales când e vorba de definirea și combaterea dăunătorilor. Pe fondul unei memorii instituționale ce s-a format în anii '50, când pădurile au fost devastate de câ-

teva atacuri de insecte defoliatoare și gândaci de scoarță, iar o serie de silvicultori de seamă au fost cel puțin anchetați, s-a format un reflex profesional de a combate orice insectă și de a justifica astfel tot felul de tăieri, precum și construcția de noi drumuri. Pe fondul acestor temeri a venit apoi o altă generație de specialiști în protecția plantelor, care au promovat mai degrabă tehnologiile de combatere la modă în agricultură. Abia prin anii '80 au apărut primele tentative de promovare a combaterii integrate, bazată pe avifauna forestieră, ce dispăruse însă între timp. Așadar, conștiința profesională s-a lăsat contaminată treptat de obsesia menținerii cu orice preț a stării fito-sanitare, iar în numele acestui deziderat nu mai contau pagubele colaterale. Pentru mulți regimul silvic a devenit un fel de exercițiu continuu de exorcizare - foarte profitabil de altfel -, dar din ce în ce mai neprofesionist.

Comisia Monumentelor Naturii, de care au depins și depind atât de multe, a funcționat mai mult pe bază de voluntariat, iar la nivel teritorial a fost total subfinanțată. Au fost atât de multe situațiile în care rezervații științifice vechi au fost abandonate decenii întregi, fără a fi măcar vizitate de un reprezentant al acestei comisii, încât trebuie să mulțumim acelor silvicultori, în marea lor majoritate simpli pădurari care, cu frică de Dumnezeu, au evitat obsesiva igienizare a acelor păduri. Cu riscul de a supăra, cred că mulți membrii ai Comisiei Monumentelor Naturii au ratat ocazia de a înțelege și de a explica în timp util ce înseamnă starea favorabilă de conservare a speciilor și habitatelor.

Pe de altă parte, știu din propria-mi experiență cât de interpretabile sunt lucrurile și cât de greu pot fi armonizate diversele opinii și puncte de vedere, cât de puțini sunt cei ce cunosc într-adevăr speciile și subspeciile protejate. La fel de bine știu cât de mult s-au folosit firmele de casă ale unor partide politice de dreptul de a contesta rezultatele licitațiilor și cum și-au făcut portofoliile de specialiști pe care apoi niciodată nu i-au mai contactat. Am evitat astfel de situații, informându-mi colegii de practicile

unor asemenea firme. Cineva, de sus, ar fi trebuit să semnaleze mai autoritar aceste situații, dar nu a făcut-o.

Organizațiile de mediu sunt tot mai des acuzate de a defăima cu bună știință tot corpul silvic, pentru a pune apoi pe butuci întreaga economie forestieră. Scenarită în formă cronică, de cele mai multe ori. Nu organizațiile respective sunt vinovate, ci modul dezastruos în care autoritatea publică și Regia Națională a Pădurilor au comunicat și comunică în continuare. Și extra-instituțional, și intra-instituțional.

Extra-instituțional toți cei în cauză se apără cu un discurs legalist, ca și cum comunicatorii ar fi directori obligați să pună în preambulul fiecărei decizii baza legală. Și, de cele mai multe ori, se opresc la aceasta, fără a continua cu argumente de ordin tehnic, ecologic sau social, transmise într-un limbaj simplu. Le lipește doar celebra sintagmă „sub aspectul săvârșirii de”, cu care ne-au obișnuit purtătorii de cuvânt ai poliției.

Intra și inter-instituțional apărarea este susținută cu hârtii, întocmite într-un și mai viguros limbaj de lemn. Kafka ar scrie ediția a II-a revizuită și adăugită a „Procesului”, de acolo din mormânt, dacă ar afla că juriștii Ministerului Mediului nu au avizat o bună perioadă de timp amenajamente actualizate, conform legii, imediat după aprobarea planurilor de management ale siturilor Natura 2000. De ce? Pentru că noile amenajamente ar fi fost, potrivit legii, în aceeași situație juridică în care sunt amenajamentele ce nu pot fi actualizate din cauza epuizării posibilității decenale înaintea trecerii celor zece ani de valabilitate.

Dacă te-a blagoslovit Dumnezeu cu un plan de management aprobat în al treilea an de valabilitate a amenajamentului silvic, legea te obligă să actualizezi amenajamentul, dar noul proiect va fi fost aprobat de Ministerul Mediului după expirarea actualului amenajament, adică peste șapte ani; pentru micul proprietar, de bună credință, la sfântul așteaptă adică. În așa condiții să-ți mai pese de conservarea biodiversității?

Acum, ori legile sunt atât de proaste încât cea mai bună soluție ar fi ocolirea lor, ori juriștii își divizează atât de atent munca, încât nu supraviețuiești decât dacă ai în spate cel puțin doi: unul care să știe articolele cu număr par, altul pe cele cu număr impar.

Ce e de făcut, totuși? Spuneam în editorialul anterior că austriecii au comasat în același minister - al turismului și sustenabilității -, agricultura, silvicultura, mediul, apele, turismul și industria minieră: tot ce ține de mediu, supra- și subteran, sub aceeași umbrelă. Pentru

că una e să scrii colegului de la celălalt departament, alta e să-i scrii colegului din celălalt minister, prin intermediul a doi miniștrii: al tău și al lui; eventual din partide diferite. Departele de noi gândul de a visa la modelul austriac, dar măcar un unic minister al mediului, apelor și pădurilor ar fi un firav semn că politicienii caută soluții de viitor și pentru țară, nu doar pentru micile și permanentele lupte politice, din care unii ies, zice-se, cu cicatrici. Pe suflet sigur, pentru că, altfel, la exterior sunt bine-mersi.